

DAFTAR PUSTAKA

A. Arsip

ANRI, *Besluit van Govenour Generaal, 14 Agustus 1822, No. 11, Bundel Palembang, Algemeen secretarie.*

ANRI, *Algemeen Verslag van den Staat der Residentie Palembang over het Jaare, 1822, Bundel Palembang No.47.6.*

ANRI, *Nota rapporten betreffende Palembang over 1822 tot 1825, Bundel Palembang No. 61.1.*

ANRI, *Algemeene Verslag van den Staat der Residentie Palembang over het Jaare 1839,1840 en 1841, Bundel Palembang, No. 62.6.*

ANRI, *Algemeene Verslag van den Staat der Residentie Palembang over het Jaare 1850,1851 en 1852, Bundel Palembang, No. 72.9.*

ANRI, *Algemene Secretarie, 1868-1869, Bundel Palembang, Alg.Sec-K8-540*

ANRI, *Algemene Secretarie, Palembang 1875, Laporan tahunan Keresidenan, Alg.Sec-K50-XII-1643*

ANRI, *Algemene Secretarie, Register van besluiten van den J.P. de Vries Resident Palembang van het jaar 1889 tot 1897, Alg.Sec-K31-20*

ANRI-BB, *inv.nr 1395: 'Verslag der conferentie van den adviseur voor de decentralisatie met de burgemeesters en voorzitters van gemeenteraden, gehouden op 11-2-1928 in gebouw van de loge 'De Ster in het Oosten', Vrijmetselaarsweg 2 te Weltevreden', 1928. P.E.E.J. le Cocq d'Armandville (burgemeester Palembang)*

Encyclopedia van Nederlandsch-Indie: hereafter ENI IV, 1905

Indische Verslag, 1931

B. Surat Kabar dan Majalah

Almanak en Naamregister voor het Schrikkel-jaar, 1844

Bataviaasch Nieuwsblad, 14 Oktober 1925
-----, 10 Januari 1930

Boemi Melajoe, 26 Juni 1930
-----, 14 Agustus 1930
-----, 25 November 1931
-----, 9 April 1932.
-----, 28 September 1934
-----, 9 Oktober 1934.
-----, 18 November 1934.
-----, 3 Desember 1934

Han Po, 6 Juli 1928
-----, 1 Oktober 1930
-----, 5 November 1930
-----, 19 September 1932
-----, 14 Maret 1933.
-----, 13 Februari 1934
-----, 22 September 1934

Het nieuws van den dag voor Nederlandsch-Indie, 3 Maret 1906
-----, 22 Djoeni 1907
-----, 6 Januari 1920
-----, 9 Januari 1920
-----, 18 Januari 1920

Het Nieuwblaad voor Palembang, 14 September 1932

*Indisch Bouwkundig Tijdschrift: Orgaan der Vereeniging van
Bouwkundigen In Nedederlandsh-Indie*, No. 1, 15 Januari 1921
-----, No. 2, 31 Januari 1921
-----, No. 10, 15 Mei 1921

Kemodie, 21 Juli 1930.

Locale Belangen, 1 December 1920

Moesi, 1 Juli 1928

Het Staatsblad van Nederlansdch-Indie, 1 April 1906, No. 126

Het Staatsblad van Nederlandsch-Indie tahun 1910 Nomor 673

Het Staatsblad van Nederlandsch-Indie tahun 1918 Nomor 612.

Pertja Selatan, 19 Februari 1924.

-----, 27 Mei 1925
-----, 20 Februari 1926
-----, 12 Mei 1926
-----, 4 Juli 1926
-----, 8 Agustus 1926
-----, 14 September 1926
-----, 16 September 1926.
-----, 17 September 1926
-----, 23 April 1927.
-----, 21 Juni 1928
-----, 17 Juli 1928
-----, 29 Juli 1928
-----, 19 Desember 1928
-----, 1 Maret 1929
-----, 12 April 1929
-----, 27 Agustus 1929
-----, 24 September 1929
-----, 24 Oktober 1929
-----, 6 Desember 1929
-----, 26 Desember 1929
-----, 12 Maret 1930
-----, 16 Juni 1930
-----, 19 Juni 1930
-----, 27 Juli 1930
-----, 3 Agustus 1930
-----, 28 Agustus 1930
-----, 31 Agustus 1930
-----, 7 September 1930
-----, 23 Oktober 1930
-----, 2 Desember 1930
-----, 29 April 1931
-----, 20 Maret 1931
-----, 28 Juni 1932
-----, 13 Oktober 1932.
-----, 20 Oktober 1932
-----, 12 Desember 1932
-----, 12 Januari 1933
-----, 18 April 1933
-----, 13 Juni 1933
-----, 25 Juni 1933
-----, 25 Februari 1934.
-----, 28 Mei 1934
-----, 23 Desember 1934
-----, 25 Desember 1934
-----, 3 Januari 1936

Tjahaja Palembang, 3 Desember 1934

C. Buku dan Artikel

- Akib, Raden Muhamad, *Buku Peringatan Kota Palembang 1272 Tahun (684-1956) dan 50 Tahun Kotapradja (Haminte) Palembang (1906-1956)*, Palembang: Penerbit Rhama, 1956.
- Airriess, C. A., "The Ecologies of Kuala and Muara Settlements in the Pre-Modern Malay Culture World", *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society*, Vol. 76, No. 1 (284), (2003), hlm. 81-98
- Alisyahbana, Sutan Takdir, *Dian ta' koendjoeng padam*, Jakarta: Balai Pustaka, 1932.
- Alkemade, J. A. van Rijn van, "De hoofplaats Palembang", *Tijdschrift van het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap*, Vol. VII, 1883, hlm. 51-69.
- Andaya, Barbara Watson, "The Cloth Trade in Jambi and Palembang Society during the Seventeenth and Eighteenth Centuries", *Indonesia*, Vol. 48, No. 2, October 1989.
- , "Cash Cropping and Upstream-Downstream Tensions: The Case of Jambi and the Seventeenth and Eighteenth Centuries", Anthony Reid (ed.), *Southeast Asia in the Early Modern Era : Trade, Power, and Belief*, Ithaca: Cornell University Press, 1993.
- , *To Live as Brothers: Southeast Sumatra in the Seventeenth and Eighteenth Centuries*, Honolulu: University of Hawaii Press, 1993.
- , "Upstreams and Downstreams in Early Modern Sumatra", *The Historian*, Vol. 57, No. 3, 1995.
- , "Recreating a Vision: Daratan and Kepulauan in Historical Context", *Bijdragen van het Koninklijk Instituut*, Vol. 153, No. 4, 1997.
- Arief, M. Sarief, *Politik Film di Hindia Belanda*, Depok: Komunitas Bambu. 2009.
- Babha, Homi, *The Location of Culture*, New York: Routledge, 1994.
- Bailey, S. K., "Ethics and the Public Service", *Public Administration Review*, Vol. 24., No. 4., 1964, hlm. 234-243.

- Basundoro, Purnawan, *Pengantar Sejarah Kota*, Yogyakarta: Ombak, 2012.
- Baud, J. C., "Palembang in 1811 en 1812", *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, Vol. 1, 1853.
- Bellamy, Richard, *Citizenship: A Very Short Introduction*, Oxford: Oxford University Press, 2018.
- Berg, L. W. C. van den, *Rechtsbronnen van Zuid-Sumatra: Palembang, Oendang-Oendang Simboer Tjahaja*, Delft: Lansdrukkerij, 1894.
- Berger, Peter L. dan Thomas Luckmann, *Tafsir Sosial Atas Kenyataan: Risalah tentang Sosiologi Pengetahuan*, Jakarta: LP3ES, 2011.
- Biran, M. Y., *Sejarah Film 1900-1950: Bikin Film di Jawa*, Depok: Komunitas Bambu, 2009.
- Boechari, "An Old Malay inscription of Srivijaya at Palas Pasemah (South Lampung)", *Pra Seminar Penelitian Sriwijaya*, Jakarta: Pusat Penelitian Purbakala dan Peninggalan Nasional, 1978.
- Boers, J. W., "Bezoek ter hoofdplaatse van het Djambische rijk op Sumatra in 1834, door den toenmaligen resident van Palembang", *Tijdschrift van Nederlandsch-Indie*, Vol. 12, No. 2, 1850.
- Bronson, Bennet, "Exchange at the Upstream and Downstream Ends: Notes Toward a Functional Model of the Coastal State in Southeast Asia", Karl L. Hutterer, (ed.), *Economic Exchange and Social Interaction in Southeast Asia: Perspectives from Prehistory, History, and Ethnography*, Ann Arbor: Center for South and Southeast Asian Studies, University of Michigan, 1977.
- Brugmans, J., *Geschiedenis Van Het Onderwijs In Nederlandsch-Indie*, Batavia: Bij J.B. Wolters Uitgevers-Maatschappij, 1950.
- Bruner, Edward M., "Urbanization and Ethnic Identity in North Sumatra", *American Anthropologist*, Vol. 63, 1961.
- Bruyn, G. F. Kops de, *Overzicht van Zuid-Sumatra*, Amsterdam: Druk van J. H. De Bussy, 1919.

- Burgess, Ernest W., "The Growth of the City: An Introduction to a Research Project", *Publications of the American Sociological Society*, Vol. XVIII, 1924.
- Chaney, D., *Lifestyles: Sebuah Pengantar Komprehensif*, Yogyakarta: Jalasutra, 2009.
- Christie, Jan Wisseman, "State Formation in Early Maritime Southeast Asia; A Consideration of the Theories and the Data", *Bijdragen tot de Taal-, Land-en Volkenkunde*, Vol. 151, No. 2, 1995.
- Clercq, F.S.A. de. "De Hoofdplaats Palembang", *Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap (TAG)*, 2, 1877.
- Coedes, Georges, "Les Inscriptions Malaises de Crivijaya", *Bulletin de L'Ecole Francaise d'Extreme Orient*, 1930.
- Colenbrader, Herman Th., *Koloniaal Geschiedenis: Vol. 2*, Den Haag: M. Nijhoff, 1926.
- Collins, William Augustus, "Besemah Concepts: A Study of the Culture of a People of South Sumatra", *Ph. D. Thesis*, Berkeley: University of California, 1979.
- Colombijn, Freek, "A Moving History of Middle Sumatra, 1600-1870", *Modern Asian Studies*, Vol. 39, No. 1, 2005.
- , *Paco-Paco (Kota) Padang: Sejarah Sebuah Kota di Indonesia pada Abad ke-20 dan Penggunaan Ruang Kota*, Yogyakarta: Ombak, 2006.
- , *Under Construction, The politics of urban space and housing during the decolonization of Indonesia, 1930-1960*, Leiden: KITLV Press, 2010.
- Colombijn, Freek dan Joost Cote (eds.), *Cars, Conduits, and Kampongs: The Modernization of the Indonesian City, 1920-1960*, Leiden: Brill, 2015.
- Conzen, Michael P., "Historical Geography: Changing Spatial Structure and Social Patterns of Western Cities", *Progress in Human Geography*, Vol. 7, No. 1, 2004.
- Court, M. Henry, *An Exposition of Relations of the British Gouvernement with the Sultaun (Sic) and State of Palembang*

and the Design of the Netherlands Gouvernement upon the Country, London: Kingsbury, Parbury and Allen, 1821.

Dean, Mitchell, *The Constitution of Poverty: Toward A Genealogy of Liberal Governance*, New York: Routledge, 1991.

“De Compagnieskamer van het Museum van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen”, *Bulletin Uitgegeven Door Den Nederlandschen Oudheidkundigen Bond*, Vol. 7, No. 3, 1906, hlm. 79-86.

Delanty, Gerard, “Two Conceptions of Cultural Citizenship: A Review of Recent Literature on Culture and Citizenship”, *Ethnopolitics*, Vol.1, No. 3, 2002.

“Descriptive Account Of Palembang”, *The Asiatic Journal and Monthly Register: for British India and its Dependencies*. Vol. XVI, No. 97, 1824.

Dobbs, Stephen, “Tongkang, Twakow, and Lightermen: A People's History of the Singapore River”, *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, Vol. 9, No. 2, 1994.

Drakard, Jane, “The Upland and Downland Rajas of Barus: A Northwest Sumatran Case Study”, J. Maxwell, (ed.), *The Malay Islamic World of Sumatra*, Victoria Australia: Centre of Southeast Asian Studies, 1982.

Ennen, H., *Beknopte Geschiedenis van Indonesie tot aan de Komst der Hollanders*, Den Haag: N.V. G. B. Van Goor Zonen's U.M., 1930.

Evers, H-D. & Tilman Schiel, *Kelompok-Kelompok Strategis: Studi Perbandingan tentang Negara, Birokrasi, dan Pembentukan Kelas di Dunia Ketiga*, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 1992.

Faille, P. de Roo de, *Dari Zaman Kesultanan Palembang*, Jakarta: Bharata, 1971.

Fasseur, C., “Een Koloniale Paradox: de Nederlandse Expansie in de Indonesische Archipel in het Midden van de Negentiende Eeuw”, *Tijdschrift voor Geschiedenis*, No. 92, 1979.

Garraghan, Gilbert J, *A Guide to Historical Method*, New York: Fordham University Press, 1963.

Geertz, Clifford, *Tafsir Kebudayaan*, Yogyakarta: Kanisius, 2000.

Gramberg, J. S. G., "Schets der Kesam, Semendo, Makakauw en Blalauw", *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land-, en Volkenkunde*, Vol. XV, 1866.

-----, "Pasemah: Geschiedenis en Beschrijving", *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land-, en Volkenkunde*, Vol. XVI, 1867.

-----, *Palembang: Historisch-Romantische Schets uit de Geschiedenis van Sumatra*, Haarlem: van Dorp, 1878.

Groeneveldt, W. P., *Notes on the Malay Archipelago and Malacca: Compiled from Chinese Sources*, Batavia: W. Bruining, 1876.

Hadinoto, "Kebijakan Politik dan Ekonomi Pemerintah Kolonial Belanda yang Berpengaruh pada Morfologi (Bentuk dan Struktur) Beberapa Kota di Jawa", *Dimensi: Journal of Architecture and Built Environment*, Vol. 32, No. 1, 2004.

Hall, Kenneth R., "Upstream and Downstream Networking in Seventeenth Century Banjarmasin", Victor T. King dan A. V. M. Norton, (ed.), *From Buckfast Borneo: Essays Presented to Father Robert Nicho*, Hull: Centre for South-East Asian Studies at the University Press, 1995.

Hanafiah, Djohan, *Melayu-Jawa: Citra Budaya dan Sejarah Palembang*, Jakarta: PT Raja Grafindo Persada, 1995.

Hasselt, A. L. Van, *Ethnographische Atlas van Midden-Sumatra*. Leiden: Landsdrukkerij, 1881.

Hasselt, A. L. Van and J. F. Snelleman, *Reisverhaal: Volume I; Midden- Sumatra, Reizen en Onderzoekingen der Sumatra-Expeditie*, Leiden: Brill, 1881.

Hariyono, Paulus, *Sosiologi Kota untuk Arsitek*, Jakarta: Penerbit Bumi Aksara, 2007.

Helb, H., "De Topographische Opneming en Kaarteering van Zuid-Sumatra", *Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap*. Vol. XXII, 1905.

Helfrich, O. L., *de Adel Benkoelen en Djambi (1892-1901): Adatrechtsbundel XXII*, Gemengd. 's-Gravenhage: Martinus-Nijhoff: 1923.

- H. R., Arsuary dan Maryam A. S., *Palembang Doeloe, Sekarang dan Akan Datang*, Palembang: Humas Kota Palembang, 2000.
- Ibrahim, Idi Subandi (ed.), *Lifestyle Ecstasy: Kebudayaan Pop dalam Masyarakat Komoditas Indonesia*, Yogyakarta: Jalasutera, 2004.
- Irwanto, Dedi, dkk., *Iliran dan Uluan: Dikotomi dan Dinamika dalam Sejarah Kultural Palembang*, Yogyakarta: Eja Publishers, 2010.
- , *Venesia dari Timur: Memaknai Produksi dan Reproduksi Simbolik Kota Palembang dari Kolonial sampai Pascakolonial*, Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2011.
- Ju-kua, Chau, *On the Chinese and Arab Trade in the Twelfth and Thirteenth Centuries, entitled Chu fan chi*. Friedrich Hirth and W. Rockhill (Trans.) St. Petersburg: the Imperial Academy of Sciences, 1911.
- Karsten, Thomas H, "Staatbouw", W.F.M. Kerchman (ed.), *25 Jaren Decentralisatie Nederlandsch-Indie 1905-1930*, Semarang: Vereeniging voor Locale Belangen, 1931.
- Katwijk, Hanneke van and Albert Dekker, *Nederlands-indische Jurisprudentie, Register op de Geannoteerde Recht Spraak in het Indisch Tijdschrift van het Recht (1849 – 1950)*, Leiden: Uitgeverij, 1993.
- Klerck, E. Servaas de, *History of the Netherlands East Indies*, Rotterdam: W. L. & J. Brusse, 1938
- Koentjaraningrat, "Tweentieth Century Rural Urban Changes", Haryati Soebadio and Sarvaas, C. A. du Marchie (ed.), *Dynamics of Indonesian History*, Amsterdam: 1978.
- Kroef, J.M. van der, *Indonesia in the Modern World*, Bandung: Masa Baru, 1954.
- Kuntowijoyo, *Metodologi Sejarah*, Yogyakarta: Tiara Wacana, 1994.
- , "Budaya Elite dan Budaya Massa", Idi Subandi Ibrahim (ed.), *Lifestyle Ecstasy: Kebudayaan Pop dalam Masyarakat Komoditas Indonesia*. (Yogyakarta: Jalasutera, 2004),

- , "Lari dari Kenyataan: Raja, Priyayi, dan Wong Cilik Biasa di Kasunanan Surakarta, 1900-1915", *Humaniora*, Vol. 15, No. 2, 2003
- Kusno, Abidin, dkk., *Ruang Publik, Identitas dan Memori Kolektif: Jakarta Pasca Soeharto*, Yogyakarta: Ombak, 2009.
- Lekkerkerker, C., *Land en Volk van Sumatra*, Leiden: N.V. Boekhandel en Drukkerij voorhenn E.J. Brill, 1916.
- Liefrinck, J.H., *Palembang: Onderzoek naar de Heffing van Belastingen en de Vordering van Heerendiensten in eenige deelen der Buitenbezittingen*, Batavia: Lansdrukkerij, 1917.
- Locher-Scholten, Elsbeth B., *Sumatraans Sultanaat en Koloniale Staat: de Relatie Djambi-Batavia (1830-1907) en het Nederlandse Imperialisme*, Leiden: KITLV Uitgeverij, 1994.
- , "The Establishment of Colonial Rule in Jambi: The Dual Strand of Politics and Economies", J. Th. Lindblad, (ed.), *Historical Foundation of a National Economy in Indonesia, 1890s-1990s*, North-Holland: KNAW, 1996.
- , *Women and the Colonial State: Essays on Gender and Modernity in the Netherlands Indies 1900-1942*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2000.
- , "Pakaian Musim Panas dan Makanan Kaleng", Henk Schulte Nordholt, M. Imam Aziz, Retno Suftani (ed.), *Outward Appearance: Trend, Identitas, Kepentingan*, Yogyakarta: LkiS, 2005.
- Lohman, J. C. C., "Een Kijkje in de Palembangsche Bovenlanden", *de Indisch Gids*, Vol. III, 1884.
- Lombard, Denys, *Nusa Jawa: Silang Budaya, Kajian Sejarah Terhadap Bagian II: Jaringan Asia*, Jakarta: Gramedia Pustaka Utama, 2005.
- Lury, C, *Budaya Konsumen*, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 1998
- Lynch, K., *The Image of the City*, Cambridge: Massachussetts institute of Technology Press, 1960.
- Mackie, J. A. C., "Uang dan Kelas Menengah", Tanter, R. and Kenneth Young (eds.), *Politik Kelas Menengah Indonesia*, Jakarta: LP3ES, 1993.

- Makkelo, Ilham Daeng. "Sejarah Perkotaan: Sebuah Tinjauan Historiografis dan Tematis", *Lensa Budaya*, Vol. 12, No. 2, 2017.
- Margana, S. dan M. Nursam (ed.), *Kota-kota di Jawa: Identitas, Gaya Hidup, dan Permasalahan Sosial*, Yogyakarta: Ombak, 2010.
- Manguin, Pierre-Yves, "Southeast Sumatra in Protohistoric and Srivijaya Times: Upstream-Downstream Relations and the Settlement of the Peneplain", Bonatz, D., J. Miksic, J. D. Neidel and M. L. T. Bonatz (ed.), *From Distant Tales: Archaeology and Ethnohistory in the Highlands of Sumatra*, Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2009.
- Massey, Doreen, *Space, Place, and Gender*, Minneapolis: University of Minneapolis Press, 1994.
- Mawikere, F.R., "Infrastruktur Kota Manado (1900-1970)", *Kota Lama Kota Baru: Sejarah Kota-Kota di Indonesia*, Yogyakarta: Ombak, 2005.
- McCullagh, C. B., *Logic of History: Perspektif Modernisme*, Yogyakarta: Lilin Persada Press, 2010.
- McGee, T. G., *The Southeast Asian City: A Social Geography of the Primate Cities of Southeast Asian*, London: G. Bell and Sons, 1967.
- McKinnon, E. Edward, "Early Politics In Southern Sumatra: Some Preliminary Observations Based On Archaeological Evidence", *Indonesia*. Vol. 40, 1985.
- Miksic, J. N., "Urbanization and Social Change: The Case of Sumatra", *Archipel*, Vol. 37, 1989.
- Mrazek, Rudolf, *Engineers of Happy Land: Perkembangan Teknologi dan Nasionalisme di Sebuah Koloni*, Jakarta: Yayasan Obor Indonesia, 2006.
- Nas, Peter J. M., Palembang: The Venice of the East, *Issue in Urban Development: Case Studies From Indonesia*, Leiden: Research School CNWS, 1995.
- , *Kota-kota Indonesia: Bunga Rampai*, Yogyakarta: UGM Press, 2007.

- Nawiyanto dan Eko Crys Endrayadi, *Kesultanan Palembang Darussalam: Sejarah dan Warisan Budayanya*, Jember: Jember University Press dan Penerbit Tarutama Nusantara, 2016.
- O' Connor, Richard, *A Theory of Indigenous Southeast Asian Urbanism*, Singapore: ISEAS, 1983.
- Ong, Aihwa, "Cultural Citizenship as Subject-Making: Immigrants Negotiate Racial and Cultural Boundaries in the United States", *Current Anthropology*, Vol. 37, No. 5, 1996.
- Palmier, L. H., *Indonesia: New Nation and Peoples*, London: Themes and Hudson Ltd, 1963.
- Peeters, Jeroen, *Kaum Tuo-Kaum Mudo: Perubahan Religius di Palembang*, Jakarta: INIS, 1997.
- Philippi, H., "De Beteekenis en de Toekomst van den Mijnbouw in Zuid Sumatra", *Congres Onderwerpen Eerste Zuid Sumatra*, uitgegeven door de Zuid Sumatra Landbouw- en Nijverheidsvereniging, 1917.
- Praetorius, C. F. E., "Eenige Bijzonderheden Omtrent Palembang", *de Indische Bij: Tijdschrift ter Bevordering van de Kennis der Nederlandsche Volksplantiger en Derzelver Belangen*, Vol. 1, 1843.
- Prasetyo, Yudi dan F.X. Wartoyo, *Meneer Baba: Perkembangan Modernisasi dalam Gaya Hidup dan Politik Elite Tionghoa Batavia 1900-1942*, Surakarta: Yuma Pustaka, 2015.
- Presgrave. E., "Journey to Pasummah Lebar and Gunung Dempo in the interior of Sumatra", *Journal of the Indian Archipelago and Eastern Asia*, Vol. 2, 1857.
- Purwanto, Bambang, "From Dusun to the Market: Native Rubber Cultivation in Southern Sumatra, 1890-1940", *Ph. D. Thesis*, London: SOAS University of London, 1992.
- , "Antara Sentralisasi dan Desentralisasi: Ekonomi dan Otonomi Daerah dalam Realitas Sejarah", *Lembaran Sejarah*, Vol. 7, No. 1, 2004.
- , *Praktik Kewarganegaraan di Indonesia: Dalam Perspektif Historiografis*, Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2019.

- Radermacher, J. C. M., “Beschrijving van het Eiland Sumatra”, *Vergadering Bataviasch Genootschap*, Vol. 3, 1781.
- Rahim, Husni, *Sistem Otoritas dan Administrasi Islam: Studi Tentang Pejabat Agama Masa Kesultanan dan Kolonial di Palembang*, Jakarta: Logos, 1998.
- Rapoport, Amos, *House Form and Culture* (New Jersey: Prentice Hall, 1969).
- Richter, J. F. P., *Rapport Nopens den aanleg van Staatsspoorwegen in Zuid-Sumatra: Jilid 3*, Batavia: Lansdrukkerij, 1910.
- , “Economische Geographie van Zuid Sumatra”, *Tijdschrift voor Economische Geographie*, Vol. II, 1911.
- Ronkel, P. S. Van, *A Preliminary Notice Concerning Two Old Malay Inscriptions in Palembang*. Acta Orientalia II, 1925.
- Rosaldo, Renato. “Introduction: The Borders of Belonging: Nation and Citizen in the Hinterlands”, Renato Rosaldo (ed.), *Cultural Citizenship in Island Southeast Asia: Nation and Belonging in the Hinterlands*, Berkeley: University of California Press, 2003.
- Schulte Nordholt, Henk, “Modernity and Middle Classes in the Netherlands Indies Cultivating Cultural Citizenship”, Susie Protschky (eds.), *Photography, Modernity and the Governed in Late-colonial Indonesia*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2015.
- , “Modernity and cultural citizenship in the Netherlands Indies: An illustrated hypothesis”, *Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 42, No. 3, 2011.
- Schnitger, F. M., *Oudheidkundige vondsten in Palembang*, Leiden: E. J. Brill, 1936.
- , *The Archaeology of Hindoo Sumatra*, Leiden: E. J. Brill, 1937.
- Scott, J. C., *Domination and The Arts of Resistance: Hidden Transcripts*, Yale, USA: Yale University Press, 1992.
- Sevenhoven, J. L. van, “Beschrijving van het hoofdplaats Palembang”, *Verhandelingen van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap*

van Kunsten en Wettenschappen, Vol. IX, 1825, hlm. 1-126.
Diterjemahkan *Lukisan Tentang Ibukota Palembang*,
Yogyakarta: Penerbit Ombak, 2015.

S-Gravensade, F.J.B. van, “de Stad Palembangsche”, *Tijdschrift voor Instituut Taal- Land-en Volkenkunde*, Vol. V, 1859.

Sihab, Alwi, *Betawi Queen of the East*, Jakarta: Penerbit Republika, 2004.

Shields, Rob, "A Guide to Urban Representation and what to do about it: Alternative Traditions of Urban Theory" King, A.D. (ed.) *Representing the City*. (NC: New York University Press, 1996)

Strom van 's-Gravensande, F. J. B., “de Stad Palembangsche”, *Tijdschrift voor Indische Taal-Land- en Volkenkunde*, Vol. V, No. II, 1856.

Sturler, W. L. de, *Proeve Eener Beschrijving van het Gebied van Palembang*, Groningen: Oommrens, 1843.

-----, “Herinneringen en Wenken Betreffende het Belang en het Beheer Derbuitenbezit-Tingen in den Oost-Indischen Archipel in 't Algemeen en van Palembang In Het Bijzonder”, *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch-Indie*, Vol. 30, No. 3, 1889.

-----, “De Ondergang van het Palembangsche Rijk”, *de Indische Gids*, Vol. 56, 1887.

“Subsidies Toegekend voor Kampongverbetering”, *Locale Techniek*, Vol. 1, No. 1-2, 1932, hlm. 8-9.

Suryo, Djoko, *Transformasi Masyarakat Indonesia dalam Historiografi Indonesia Modern*, Yogyakarta: STPN Press, 2009.

Suwigno, Agus, *The Breach in the Dike: Regime Change and the Standardization of Public Primary-school Teacher Training in Indonesia, 1893–1969*, *Ph. D. Thesis*, Leiden: University of Leiden, 2012.

Taal, Sandra, *Between Ideal and Reality; Images of Palembang*, *Ph. D. Thesis*, Leiden: University, 2003.

Takakusu, J., *Record of the Buddhist Religion: I-Tsing*, Oxford: At The Clarendon Press. 1896.

- Tanjung, Ida Liana, Palembang Dan Plaju: Modernitas dan Dekolonisasi Perkotaan Sumatera Selatan Abad Ke-20, *Tesis*, Yogyakarta: Pascasarjana Fakultas Ilmu Budaya Universitas Gadjah Mada, Yogyakarta, 2006.
- , "Plaju, Kota Minyak di Ulu Palembang Simbol Pribumi vs Modernitas", *Seminar on Street images: Decolonization and changing symbolism of Indonesian urban culture between 1930s and early 1960s*, Yogyakarta, 8-9 August 2005.
- , "The Indonesianization of the Symbols of Modernity in Plaju (Palembang), 1930s-1960s," Freek Colombijn & Joost Cote (ed.), *Cars, Conduits, and Kampongs: The Modernization of the Indonesian City, 1920-1960*, Leiden: Brill, 2015.
- Taylor, Jean G., "Kostum dan Gender di Jawa Kolonial tahun 1800-1940", Henk Schulte Nordholt (ed.), *Outward Appearances: Trend, Identitas, Kepentingan*, Yogyakarta: LKiS, 2005.
- , *Kehidupan Sosial di Batavia*, Depok: Komunitas Bambu, 2009.
- ten Kate, H. Pauw, "Rapport van de Marga Semendo Darat, Afdeeling Kommering Ogan-Oeloe en Enim", *Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Völkenskunde*, Vol. XVII, 1869.
- Thornborrow, J., "Bahasa dan Identitas", Thomas, L. dan S. Wareing (ed.), *Bahasa, Masyarakat, dan Kekuasaan*, Yogyakarta: Pustaka Pelajar, 2007.
- Tideman, J., "De Inlandsche Landbouw, Veeteelt en Visscherij In Palembang", *Mededeelingen van de Afdeeling Bestuurszaken der Buitengewesten van het Departement van Binnelandsch Bestuur*, Weltevreden: Landsdrukkerij, 1930.
- Triharyanto, Basilius, *Pers Perlawanan: Politik Wacana Antikolonialisme Pertja Selatan*, Yogyakarta: LKIs, 2009.
- Vink, Maarten dan Raainer Baubock, "Citizenship Configurations: Analysing the Multiple Purposes of Citizenship Regimes in Europe", *Comparative European Politics*, Vol. 11, No. 5, 2013.

- Vita-Finzi, C, "River History", *Philosophical Transactions of The Royal Society*, Vol. 370, No. 1966, 2012.
- Vogel, H. de, "Aanteekeningen betreffende het Bestuur in de Binnenlanden Bestuur der Residentie Palembang", *Tijdschrift Binnenlandsch Bestuur*, Vol. I, No. 16, 1888.
- Vries, Ben de, "The Battle For Oil In The Dutch East Indies: Pladjoe, The Pearl In The Crown Of The Bataafsche Petroleum Maatschappij (Shell), In The Turmoil Of The 1940s", *Looking at the World History of Planning*, Vol 18, No 1, 2018.
- Wang, Li-Jung, "Towards Cultural Citizenship? Cultural Rights and Cultural Policy in Taiwan", *Citizenship Studies*, Vol. 17, No. 1, 2013.
- Wells, J. Kathirithamby, "Hulu-hilir Unity and Conflict: Malay Statecraft in East Sumatera Before the Mid-Nineteenth Century", *Archipel*, Vol. 45, 1993.
- Wellan, J. W. J., *Zuid-Sumatra: Overzicht van de Gewesten Djambi, Palembang, de Lampoengsche Districten en Bengkoelen*, Wegeningen: H. Veenman & Zoon, 1932.
- , *Heeft de Gemeente Palembang Recht Haar Wapenschild te Dekken met een Stedekroon*, 1935.
- , "De Stad Palembang in 1935: Tweehonderdvijfenz Eventig Jaar Geleden, als een Phoenix, uit Haar asch Herrezen", *de Indisch Gids*, Vol. I, No. 38, 1935.
- Wenheim, W. F., et al., *The Indonesian Town: Studies in Urban Sociology*, The Hague: W. van Hoeve, 1958.
- Werner, Rutz, *Cities and Towns in Indonesia: Their Development, Current Positions and Functions With Regard to Administration and Regional Economy*, Berlin: Gebruder Borntraeger, 1987.
- Wertheim, Willem F., *Masyarakat Indonesia Dalam Transisi: Kajian Perubahan Sosial*, Yogyakarta: Tiara Wacana, 1999.
- Westra, G. "N.V. Industriële Maatschappij "Palembang" 1898-1952", *De Ingenieur in Indonesie*, Vol. 4, No. 2, 1952.
- Wingen, N. van, *Een Kijkje in de Binnenlanden van Sumatra: Tebing-Tinggi in de Residentie Palembang*, Leiden: Eigen Haard, 1902.

- Wilkison, R. J., *A Malay English Dictionary*, Singapore: Kelly & Walsh Limited, 1901.
- Wisseman Christie, J., "State Formation in Early Maritime Southeast Asia: A Consideration of the Theories and the Data", *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, Vol. 151, No. 2, 1995.
- Woelders, M. O., *Het Sultanaat Palembang 1811-1825*, 'S-Gravenhage: Martinus Nijhoff, 1975.
- Wolters, O. W., "A Note on Sungsang Village at the Estuary of the Musi River in Southeastern Sumatra: A Reconsideration of the Historical Geography of the Palembang Region", *Indonesia*, Vol. 27, 1979.
- , *Early Indonesian Commerce: A Study of the Origins of Sri Vijaya*, Ithaca: Cornell University Press, 1967.
- Zed, Mestika, *Kepialangan Politik dan Revolusi: Palembang 1900-1950*, Jakarta: LP3ES, 2003.
- Zentgraaff, H. C. dan W. A. Van Goudoever, *Sumatraantjes*, 's Gravenhage: Uitgevrij W. Van Hoeve, 1947.
- Zubir, Zusneli dan Seno, *Asimilasi dan Integrasi Etnis di Kawasan Jakabaring, Seberang Ulu, Palembang tahun 1972-2011*, Padang: Balai Pelestarian Nilai Budaya Sumatera Barat, 2016.